

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20.
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: De nieuwe Gouverneur-Generaal. — Uit de
Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Wat de Inlander zegt.
— Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën.
— Oost- en West-Ind. Litt.-overzicht. — Leestafels.
— Mededeelingen

De nieuwe Gouverneur-Generaal.

De benoeming van den nieuwen Gouverneur-Generaal
is over het algemeen door de Nederlandsche pers goed
ontvangen.

Het Algemeen Handelsblad schrijft o. m.:

„In verband met den toestand in het verre Oosten,
ontkennen wij niet het groote nut van een diplomatiek
ervaren man op den Buitenzorgschen troon.

Maar wij hopen tevens, dat dit niet de alles-overheers-
schende factor kan zijn geweest bij de keuze van den
opvolger van den heer Idenburg, aan wien, gelijk nog
onlangs in de Indische bladen werd uiteengezet, ook met
het oog op de binnenlandsche toestanden, hooge eischen
moeten worden gesteld.

Zal die nieuwe onderkoning ook aan die eischen vol-
doen, onbekend als hij is met Indische toestanden?

Wij kennen genoeg voorbeelden uit de Engelsche kolo-
niale geschiedenis, waaruit blijkt, dat niet altijd zij, die
zich zonder vooraf vergaarde locale kennis om hun karak-
tereigenschappen met het bestuur van een koloniaal rijk
zagen belast, het minst tot stand brachten.

Laat ons hopen, dat de heer Van Limburg Stirum naast
zijne diplomatieke bekwaamheden ook die eigenschappen
bezit, welke een koloniaal bestuurder in staat stellen om
in het belang van zijn land, zoowel als van de besturende
gewesten iets groots te wrochten.”

De Standaard zegt:

„Met de benoeming van den opvolger van den heer
Idenburg kunnen we van geluk spreken. Het landsbelang
bij zoo ernstige gevaren als ook onze Koloniën door den
oorlog bedreigen, verbodt ditmaal hoofdzakelijk op poli-
tiekte richting te letten.

Wat op Buitenzorg ditmaal vóór alle dingen noodig
werd gekeurd, was een imponeerende figuur, die de inter-
nationale verhoudingen ook voor onzen Archipel helder
doorzag en zoo noodig in het juiste spoor leiden kon.

Boven een koloniaal man, of een veldheer van naam,
had daarom een kundig diplomaat van eerste orde ditmaal
voorkeur, en als zulk een man is thans Graaf van Limburg
Stirum benoemd geworden.

Dit pleit voorzeker ook voor den Minister van Koloniën,
die hier de eerst verantwoordelijke persoon is. In 1913
na de stembus zou men zulk een daad niet van hem ver-
wach hebben.

Men ziet nu, hoe 't ambt ook hier de wijsheid schonk.
Ook voor de Missie is deze benoeming geruststellend.”

Het Vaderland merkt op:

„Deze benoeming zal uit den aard der zaak niet geheel
naar den zin zijn van hen, die van meening waren dat de
troon van Buitenzorg thans het best bezet ware door
iemand, die Indië uit eigen aanschouwing door en door
kent, maar dezen mogen bedenken, dat nu de regeering
— en deze kan de zaak natuurlijk beter dan wie ook
overzien, — het blijkbaar noodig achtte in de eerste plaats
een landvoogd te hebben, die geheel vertrouwd was met
de buitenlandsche aangelegenheden, voor dat groote be-
lang alle andere overwegingen moesten zwichten.

Ook Rooseboom kende Indië niet, toen hij er heenging;
hij werd daarheen ter behartiging van een bepaald doel
gezonden, en is een uitmuntend landvoogd geweest.

En waar de zaak nu eenmaal zoo stond, zal men moeilijk
kunnen ontkennen, dat de regeering in hare keuze buiten-
gewoon gelukkig is geweest. De nieuwbenoemde landvoogd
heeft thans reeds op betrekkelijk jeugdigen leeftijd een
glansrijke carrière als diplomaat achter zich, en staat in
de diplomatieke wereld bekend als een man van groote
bekwaamheid en energie. En zijn leeftijd — hij is slechts
42 jaar oud, is ook een voordeel: bekwaamheid en energie
komen daardoor des te beter tot volle ontplooiing.”

Het Huisgezin schrijft:

„Door een diplomaat te benoemen, in de politiek zonder
verleden en zonder kleur, heeft de regeering de bestaande
moeilijkheid op handige wijze ontzeild.

En de omstandigheden zijn haar daarbij gelukkig van
dienst geweest.

De ontwikkeling en de welvaart van Indië blijft natu-
rlijk punt één, maar daarnaast staat en dringt het haast
beangstigende vraagstuk, hoe Indië als Nederlandsche
bezitting te handhaven in den geweldigen internationalen
strijd van nu en van de naaste toekomst.

Een diplomaat te Buitenzorg, mits hij tevens een be-
kwaam bestuurder en een practisch man is, is thans geen
overtollige weelde.

Den nieuwen landvoogd gaat de roep van een knap diplo-
maat vooruit.

Als hij nu ook aan andere vereischten beantwoordt, kan
zijn bewind Indië en ook het vaderland ten zegen zijn.”

De Nieuwe Courant schrijft:

„Graaf van Limburg Stirum, dien wij kennen als een
verstandelijk zeer begaafd man, aristocraat naar het uiter-
lijk zoowel als in opvatting en denkwijze, is persoonlijk
buiten den kleineren diplomatieken kring van onze offi-
cieele wereld weinig bekend. Tot Indië staat hij in geenerlei
bijzondere betrekking, ja hij heeft, voor zoover wij
weten, de koloniën nimmer bezocht. Zijn benoeming zal
dus, afgescheiden van zijn persoonlijke eigenschappen, wel
voornamelijk te danken zijn aan de overweging van de
Regeering, dat de Landvoogdij in de eerstvolgende jaren
een man eischt, volkomen vertrouwd met de buitenland-
sche aangelegenheden van het Rijk in den ruimsten zin
en doorkneed in de internationale politiek.”

Uit de O. I. Mail.

Pestbestrijding.

Te Solo komen telkens meer pestgevallen voor met
doodelijken afloop.

Er is 18 Sept. jl. een bijeenkomst gehouden tot het
beramen van allerlei middelen ter bestrijding der ziekte.

Binnenkort zouden ook de passars terdege onderhanden
genomen worden.

Naar aanleiding van de artikelen in de Locomotief
over de Solosche pestbestrijding te Semarang, verzochten
een aantal raadsleden het bijeenroepen van een spoedver-
gadering, ter bespreking van maatregelen ter voorkoming
van de pest in Semarang.

Het verzet op Celebes.

Onder de roovers in Goa en Takalar bevonden zich,
volgens de Makassaarsche Crt., ook twee gedroste
politiedienaren. Deze lieden zijn daarom gevaarlijker, wijl
zij de roovers inwiden in de behandeling van het Beau-
montgeweer.

Een bevolkingspatrouille onder den Glarang van Tete-
batoe, versterkt door een patrouille gewapende politie-
dienaren onder den detachementscommandant Rembet,
heeft deze boeven thans onschadelijk gemaakt.

Door het actief optreden van de bevolking werd reeds
een groot aantal bendeleden gearresteerd en door de in-
heemsche rechtbanken van Zuid- en West-Goa veroort-
deeld.

Zaterdag 11 Sept. vertrokken ruim 60 hunner naar Java
om daar hun straf te ondergaan.

Semarang.

Door de Semarangsche Kiesvereniging is besloten voor
de drie vacatures in den Gemeenteraad candidaat te stel-
len: de hygiënist Knulman, de leeraar Rottier en
de heer Hermeyer.

Wederom wordt een felle stembusstrijd tegen Insulinde
verwacht.

De Locomotief meldt, dat de twee miljoens-lee-
ning door de Regeering na eenige kleine wijzigingen, w. o.
een verkorte aflossingstermijn, goedgekeurd zal worden.
De leening van twee ton bij de Weeskamer is reeds goed-
gekeurd.

De adjunct-adviseur Meyroos bezocht Semarang voor
nadere leenings-besprekingen.

Voor de benoeming van een ingenieur voor gewestelijke
werken te Semarang is door den resident voorgedragen
dr. Peteri van Soerabaja.

De Technische Commissie van den Gewestelijken Raad
had voorgedragen den ingenieur Verhoog van B. O. W. te
Cheribon.

Zuid-Sumatra Spoor.

Naar De Java bode vernam, zal het eerste gedeelte
van den spoorweg van Palembang naar Moeara Enim in
de residentie Palembang, loopende van de hoofdplaats
naar Prabamoelin vermoedelijk op 1 November a.s. voor
het publiek verkeer geopend worden.

Hofl. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hofl. van H. M. de Kon.-Moeder

Indien geen tegenslagen worden ondervonden, zal het bijna even lange gedeelte van Prabamoelie naar Moeara Enim op 1 November 1916 naar verwachting in gebruik kunnen worden gesteld.

De Commissie voor de Fabrieksnijverheid.

De onlangs ingestelde „Commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid”, waarvan het lid van den raad van Nederlandsch-Indië jhr. De Graeff voorzitter, en de secretaris van het gouvernement van Nederlandsch-Indië Erdbrink secretaris is, zal hare vergaderingen houden te Weltevreden, of, de voorzitter het wenschelijk vindende, ergens anders. Het secretariaat zal zijn gevestigd te Buitenzorg.

Ombilin-mijnen.

Bij Gouvernementsbesluit is bij de Ombilin-mijnen in dienst gesteld een ingenieur-directeur op eene bezoldiging van f 800.— 's maands met 5 driejaarlijksche verhoogingen elk van f 100.— 's maands.

Weer een Kartinschool.

Op 17 Sept. jl. had te Malang een vergadering plaats voor de oprichting van een Kartinschool. Het voorloopig comité bestond uit den assistent-resident, den regent, den heer Lavalette, den heer Meister, controleur bij de pestbestrijding, en den heer Bussemaker, controleur-kotta. Voorts waren aanwezig een 10-tal heeren en ruim een 40-tal Inlandsche belangstellenden. De dames schitterden door afwezigheid. Dat is 't beetje vreemd, waar het hier geldt de oprichting van een school voor Inlandsche meisjes. Zoo vindt De Javabode.

Het voorloopig bestuur werd definitief benoemd. De statuten werden vastgesteld, waarbij het voorbeeld van de reeds bestaande Kartinscholen te Batavia, Tjimahi, Madjoen enz. zooveel mogelijk werd gevolgd.

Door intekening heeft men ruim f 3500 bijeengebracht, zoodat met de voorbereidselen tot oprichting van de Kartinschool dadelijk kan worden begonnen. Men zoekt thans een huis, dat als schoolgebouw kan dienen. Twee onderwijzeressen hebben zich beschikbaar gesteld, één voor 't Nederlandsche en de ander voor 't Inlandsche onderwijs. De school zal bestaan uit drie klassen.

Er wordt ook onderwijs gegeven in het inrichten van een huishouden. De leeftijd van de leerlingen is gesteld tusschen 6 en 16 jaren.

Tentoonstelling.

Bij den Kunstkring te Batavia is in voorbereiding een tentoonstelling van voortbrengselen van Inlandsche kunstnijverheid en huisvuil ter Sumatra's Westkust.

Deze tentoonstelling zal te Buitenzorg worden gehouden op ongeveer midden November en vervolgens zoo mogelijk ook op de andere groote plaatsen op Java.

De Vereeniging heeft zich de medewerking verzekerd van de echtgenoot van den resident van dat gewest, mevr. P. C. Le Fevre—Pleyte, die de voorwerpen te Padang bijeen zal brengen en ze, nadat ze aldaar voor belangstellenden eenige dagen ter bezichtiging zullen zijn gesteld, naar Buitenzorg zal doen vervoeren.

Suriname.

Eenigen tijd geleden deelden wij mede, dat de commandantsloep van de Karlsruhe op een meubeveiling te Paramaribo was verkocht. „Op den Uitkijk” van 25 September bevat nu het volgende verhaal:

„Het vaartuig is weer in aktie geraakt en is — de geruchten dat het op zee onbeheerd drijvende zou zijn gevonden, werden niet bevestigd — nu op weg naar of in Venezuela. 't Is een heele geschiedenis: „Er was eens” een Graaf von Pfeil; deze diende in het Duitse leger, maar moest — ik weet niet waarom — uit Duitsland benen maken. Hij ging, alias zo of zo, als soldaat van het vreemdelingenlegioen naar Algiers, maar liet daar met enige konfraters een spoorrein deraileren, 'waarop hij veroordeeld werd en onze buurman werd op St. Laurent [een Fransch strafetablisement aan de Marowijne-rivier]. Daar heeft hij de nodige jaartjes gezeten — vijf of zes — maar is na het uitbreken van de oorlog met hulp uit Suriname er van loor gegaan. Een onzer „Hollandse” firma's heeft n.l. personeel, dat er heel wat voor over heeft een in het bagno zittende „Graf” te helpen ontsnappen. Dit is — wat wij en voor de stumperd (vooral nu hij niet hier bleef!) en voor de aan de ontsnapping bestede moeite, genoeg doet — gelukt en von Pfeil kwam naar Suriname. Het Franse Gouvernement vroeg uitlevering, onze politie zocht, maar tevergeefs. Tot nu bekend geworden is, dat hij met nog een drietal personen het stoute stuk heeft ondernomen, om te trachten met de van zeilen voorzien en geheel uitgeruste en geaproviandeerde „Karlsruhe”-sloop naar Venezuela te komen. Of deze heren „im Kahn” ook een „lächelnder See” zullen constateren, weet ik niet: 't kan op onze kust aardig spoken. Vandaar het uit hypothese ontstane verhaal van het ver-

ongelukken. Anderen weten te verhalen, dat de reizigers in Demarara zijn aangehouden, enz., al naarmate de duim schaft.”

* * *

In een onzer vorige nummers gaven wij een lijstje van prijzen van levensmiddelen te Paramaribo in het jaar 1828 en verzochten onze collega's in Suriname, daarachter de huidige prijzen op te geven. „De West” van 28 September is zoo welwillend geweest aan dit verzoek gevolg te geven. Bij vergelijking der beide lijsten blijkt, ook wanneer men rekening houdt met de grootere koopkracht van het geld in 1828 dan in 1915, dat vele artikelen niet of weinig duurder zijn geworden. Veel duurder zijn thans: varkensvleesch, boter, kaas, ham, eieren, aardappelen en bananen. Melk, azijn en boomolie zijn veel goedkooper dan een kleine 90 jaar geleden. De zeer veel hogere prijzen van kaas en boter zullen wel samenhangen met den oorlog. Dat melk veel goedkooper is geworden, is te danken aan de Britsch-Indische immigranten, die zich in de omstreken van Paramaribo als landbouwers en veeboeren hebben neergezet.

* * *

Hetzelfde nummer van „De West” geeft een overzicht van het jaarverslag over 1914 van de Koloniale postspaarbank, waaruit blijkt, dat het afgelopen jaar voor de instelling minder gunstig was dan vorige jaren. Op 31 December 1914 waren in omloop 10858 boekjes met een totaal tegoed van f 803.750.56, d.i. 319 boekjes en f 99.670.06 minder dan op 31 December 1913.

In 1914 werd in 10216 inlagen een totaal bedrag van f 478.557.26⁵ ingelegd, d.i. 1109 inlagen tot een bedrag van f 98073.69⁵ minder dan in 1913. Het aantal terugbetalingen in 1914 beliep 8395 tot een bedrag van f 596.002.29⁵, d.i. 777 terugbetalingen meer tot een meerder bedrag van f 24235.69 dan in 1913.

De waarde volgens den geschatten koers van de aan de Koloniale Postspaarbank toebehoorende effecten wees op 31 December 1914 tegerover die op gelijken datum van het vorige jaar eene daling aan van f 48.397.25. Bij deze schatting is rekening gehouden met de bijzondere tijdsomstandigheden.

Nu wij het over de Postspaarbank hebben, willen wij niet onvermeld laten de lofwaardige pogingen door een der groote balata-firma's aangewend om hare arbeiders tot sparen te brengen en zodoende te voorkomen dat deze, bij hunne komst in de stad na een maandenlang verblijf in de bosschen, hun loon in minder dan geen tijd aan Wijntje en Trijntje besteden.

* * *

Bij resolutie van 25 September j.l. is, met ingang van 8 October:

1. aan den heer J. J. Heilbron, Inspecteur voor het onderwijs, voorzitter van de commissie van beheer over de Koloniale Bibliotheek en Directeur van de Normalschool tot opleiding van onderwijzers, op zijn verzoek, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend;

2. benoemd:

a. tot Inspecteur voor het onderwijs en voorzitter van de Commissie van beheer over de Koloniale Bibliotheek, de heer A. C. Caljé.

b. tot Directeur van de Normalschool tot opleiding van onderwijzers de heer E. B. J. Luitink, leeraar en vervanger van den Directeur van gemelde school;

3. de heer P. Enuma, leeraar aan de Normalschool tot opleiding van onderwijzers, aangewezen om den directeur van genoemde school bij ontstentenis of afwezigheid te vervangen.

Aan den heer J. J. Heilbron, Inspecteur voor het onderwijs, is bij het verlaten van den Kolonialen dienst de dank van het Bestuur der kolonie betuigd voor de langdurige, vele en zeer goede diensten, aan haar in verschillende betrekkingen bewezen.

* * *

Van de hand van den heer H. Weiss — van wien wij in de „Stemmen uit Bethesda” meermalen interessante stukken lazen en die in 1911 het aardige boekje „Ons Suriname” uitgaf — is bij C. F. Callenbach te Nijkerk verschenen „Vier Maanden in Suriname” met een groot aantal mooie kiekjes verlicht en voorzien van de onvermijdelijke kaart van Suriname. Een inleidend woord schreef Dr. J. R. Callenbach. In het voorbericht zegt de schrijver:

Oorlog en zending. Dit zijn twee woorden, die kwalijk samen passen. Voor ons, kortzichtige menschen, kan 't bijna den schijn hebben, als moest de Wereldoorlog de ondergang van 't groote Zendingswerk beteekenen, en misschien achten velen 't een dwaas bestaan, in dezen tijd, waarin de hoog oplaaierende vlammen van den wereldbrand over 't op aarde gestichte Godsrijk heenslaan, met overwinningsblijdschap in 't hart der zending te gedenken en tot voortarbeiten aan den bouw van dat Rijk aan te vuren.

Indien 't intusschen ooit de plicht van den zendingsvriend geweest is, tot ijver voor de zending op te wekken, dan is 't in dezen tijd.....”

Wij hopen spoedig op het boekje terug te komen.

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSRA.

TIMMERS & FOEKENS

Laan van Meerdervoort 26

TEL. HAAG 8755.*

Effecten — Bankzaken

Informatie-Bureau voor Indische Fondsen.

De Nieuwe Meubel- en Spiegelmagazijnen

van C. D. KREEFT,

Nieuwstraat 21 Den Haag Telefoon 2638-

COMPLETE
MEUBILEERING

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

DEN HAAG

GRONINGEN

HOORN

LEEWARDEN

HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGHEEREN-
en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vraag naar Opvoeding. Dit is thans bij de Inlanders schering en inslag. Zoo schrijft Tedjo Moerti in de „Goentoer Bergerak”. Ik heb twee kinderen — zoo gaat hij voort — de een is 6 en de ander 4 jaar. Ik voor mij weet niet zeker, welke soort van opvoeding mijn kinderen zullen krijgen. Zal ik hen op Europeesche wijze laten opvoeden? vraag ik mij zelf dikwijls af. Mijn antwoord luidt veelal: Europeesche opvoeding zou ik hen willen geven ter wille van het brood. Maar hoe zullen zij dan worden?..... Ik kan het niet precies zeggen, maar eigenlijk is dit toch niet naar mijn zin. Een Inlander, die Europeesch gaat voelen en denken is eigenlijk een..... mispunt. Maar toch, dat is het standpunt, waarop vele Inlanders tegenwoordig staan. Wat zou het voor mij een onuitsprekelijke blijdschap zijn, indien onze Regeering stappen wilde doen om te geraken tot wijziging van ons onderwijs. Dit b.v. zoodanig te wijzigen, dat in al de Inlandsche lagere scholen weer het Javaansch als voertaal gebruikt werd, terwijl toch het onderwijs in de Europeesche talen gehandhaafd bleef. Nog mooier zou het wezen, indien Indië ook Hoogere Burgerscholen in dien trant kreeg. Ik stel mij voor, dat dergelijke H. B. S. vlugger en beter door Inlanders zouden worden afgeloopen dan nu de bestaande. Op hun 17e jaar zouden onze kinderen reeds hun eindexamen kunnen halen. Nu het onderwijs geheel in de Europeesche talen gegeven wordt, meen ik gerust te kunnen zeggen, dat slechts zeer enkele Inlanders het eindexamen met goed gevolg vermogen af te leggen. Want het Nederlandsch als voertaal voor ons heeft natuurlijk groote moeilijkheden, daar zij voor ons, Inlanders, een vreemde taal is. Daarbij moeten wij niet vergeten, dat onze taal niet verwaarloosd mag worden:

Taal is macht.
Volk zonder taal
Is volk zonder macht.

Een volk, dat geen taal bezit, kan nimmer een groot volk zijn, en ook nimmer grootsche daden verrichten.

Men zal mij zeker de vraag stellen: waar moeten de geschikte leeraren of priyaat-docenten vandaan komen? Dit zal ik in een volgend opstel beantwoorden, als men mij maar geen ideoloog noemt.

Handelonderwijs. Te Medan zal, volgens de „Sinar Sumatra”, een bond worden opgericht tot bevordering van het handelonderwijs in N.-I. Het hoofdbestuur, tevens bestuur der afdeling Medan, bestaat uit de volgende heeren: Vetter, voorzitter; Vogel, secretaris; Wiebenga, van der Bie en de Beer, commissarissen.

Tondanosche school van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs. De school te Tondano (Menado) voor zonen van Inlandsche hoofden en andere aanzienlijke Inlanders zou, volgens de „Pantjaran Warta”, in de maand September geleidelijk veranderd worden in een daar te openen inrichting van onderwijs met internaat onder bovengenoemde naam met een driejarigen cursus en een daaraan verbonden vóórklasse. De geleidelijkheid zal hierin bestaan, dat, zoo lang de nieuwe organisatie nog niet in haar geheel is doorgevoerd, de thans bestaande school of de daarvan overblijvende jaarklassen een afzonderlijk gedeelte van de nieuwe inrichting uitmaken, dat zal worden aangeduid met den naam van „school voor zonen van Inlandsche hoofden en van andere aanzienlijke Inlanders” of „Hoofdenschool”.

Onderwijs-nood. Hierover schrijft Handojamo in de „Tjahaja Timoer” (het artikel werd ook in de „Pembrita Betawi” overgenomen):

Het Gouvernement heeft op Java reeds vele 2e klasse scholen en Hollandsch-Inlandsche scholen opgericht, maar er zijn er lang niet genoeg; men vraagt om meer, om meer te klas Javaansche scholen, die dan in Hollandsch-Inlandsche scholen worden omgezet. Wij zullen voorloopig tevreden zijn met in elke afdeling één van deze scholen, waarin dan opgenomen worden zoons van Inlandsche ambtenaren en van particulieren, die onder de gegoeden gerekend worden te behooren; eerst de kinderen van de hoogst geplaatsten, dan van de lagere ambtenaren en daarna die van de welgestelde particulieren. Toen onlangs de Hollandsch-Inlandsche school te Malang geopend zoude worden, verdrongen zich op den ochtend van dien dag, reeds om 7 uur de ouders op het schoolterrein om te vernemen of er plaats voor hunne kinderen zoude zijn. Er was een aanvraag voor 60 à 70 leerlingen. En bekend was 't, dat de beschikbare ruimte op deze school niet groot was. Het bleek toen, dat er slechts 32 leerlingen geplaatst konden worden. Groote teleurstelling was op de gezichten te lezen, toen zij deze beslissing vernamen en met tranen in de oogen gingen velen naar huis, omdat er voor hunne kinderen geen plaats was. Moeten deze afgewezen kinderen van mindere ambtenaren en particulieren nu maar verder aan hun lot worden overgelaten? Ook zij gevoelen het thans, dat in deze tijden goed onderwijs voor het later leven hoofdzaak is. 't Is werkelijk noodig, dat er te Malang nog een tweede Hollandsch-Inlandsche school komt! En waarom, zoo vraagt de „Pembrita Betawi”, naar aanleiding van een vergelijking, die in het „Bat. Nieuwsblad” gemaakt is tusschen de Holl.-Chin. en Holl.-Inl. scholen, worden de leerlingen van eerstgenoemde scholen, als zij daar de cursus hebben afgeloopen, terstond tot de Muloscholen toegelaten, terwijl zij, die van de Holl.-Inl. scholen afkomstig zijn, eerst

in een vóór-klasse van de Muloscholen en hiervan later slechts een klein gedeelte in de eerste klas daarvan terecht komen? Wel een bewijs, dat aan het onderwijs van de Holl.-Inl. scholen 't een en ander hapert. 't Wordt hoog tijd, dat hierin verbetering kome, meent schrijver.

Verdeel en Heersch. Iemand, die zich Tijdgeest noemt, schrijft in de „Goentoer Bergerak”: De vereeniging Insulinde wenscht geen rassenhaat, integendeel, zij propageert de verbroedering van alle in Indië gevestigde rassen. Vandaar het kweken van het besef „Indiërschap”. Vele Europeanen juichen toe de geboorte van de artt. 63a en b en 66 a en b, wijl naar hun meening, deze wetsartikelen het zaaien van gevoelens van haat, tweedracht en vijandschap beletten, althans zij (de nieuwe wetsartikelen) bedreigen zulk een misdrijf met zware straffen.

De meeningen zijn daaromtrent echter verschillend. Van Geuns o.a. zegt, dat die verscherping van het drukpersreglement niet gesmeed is tegen het blanke ras en dat de veel besproken artikelen zijn te wijten aan een denkfout van Z. Exc. den G.-G. Idenburg.

Een tweede, hoewel van dezelfde richting, denkt er een weinig anders over.

't Doet ons werkelijk naar aan, uit een volkomen betrouwbare bron te vernemen (wij zullen geen namen noemen; dit ter geruststelling van onzen zegsman) dat een volbloed Europeaan van positie en invloed aan een Indiër van Chineesch origine, de volgende waarschuwing gaf: „Amice, trek je terug uit die beweging. Wat, wou jij die oproerlingen met je geld steunen, om tegen het wettig gezag op te staan! Denk er om, de overheid zal korte metten maken met die oproerkrakers en jij zelf zult ook geen vreugde beleven van je hulpverlening. Verbanning zal je deel zijn. En wees er van overtuigd, dat, zoodra die vermaledeide Javanen de macht in handen krijgen hun eerste werk zal zijn: den Chineezzen zooveel mogelijk schade te berokkenen.”

Ziedaar het oordeel van den schacherenden Europeaan, die door de gezamenlijke oplevering der Indiërs reeds last krijgt van nachtmerrie. Hij ziet zijn dividenden reeds slinken tot..... het gewone niveau, en is nu geniepig aan het stoken gegaan om haat en tweedracht te zaaien in onze gelederen.

Ik zeg Wybrands na: „Aan den klauw, o, pardon..... aan het gejack herkent men..... den canis familiaris.”

Opgepast, kameraden voor zulke bacillen.

Hollandsch vloeken. In hetzelfde blad wordt geklaagd over den Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur te W. afd. Bl. Res. K., wien het woord G.v.d. in den mond bestorven moet liggen. Tegen de koelies, tegenover zijne Inlandsche ambtenaren, ja zelfs tegenover den wedono gebruikt hij dit woord. Eer voorbeeld van hooge beschaving. Een wedono is toch geen koelie, die zulks maar heeft te accepteren. Het blad maakt de volgende vergelijking: Wedono: koelie = G.v.D.: G.v.D.; dus wedono x G.v.D. = koelie x G.v.D. Het produkt der middelste termen is het produkt der uiterste termen = circulaire 2014. Bravo!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Rechtvaardigheid. De „Tjhoen Tjhioe” heeft 't over de geworgde en verdruchte Indiërs, die eindelijk tot het besef gekomen zijn, dat zij een niet menswaardige behandeling ondergaan. De Regeering is goed, schrijft het blad, maar er zijn onder de ambtenaren hebzuchtige onderdrukkers, die er slechts op uit zijn om hun buik te vullen en de Regeering op te stoken tegen de jong Indiësche beweging, voorgevende, dat deze verzet en opstand ten doel heeft. En deze Regeering, die op eigen behoud en het welzijn van de bevolking bedacht is, dreigt nu met zware straffen tegen alle ophitsing. Alles goed en wel, maar tot dusverre zien wij, dat niet alle artikelen van deze strekking vervolgd worden, slechts nu en dan een enkel daarvan. Dit is toch minder gewenscht. Daarbij komt, dat tot zulk geschrijf de Europeesche bladen dikwijls zelf aanleiding geven. Het is bar, zooals enkelen hunner afgeven op Inlanders en Chineezzen, op zeer ongemotiveerde en onbeschaamde wijze. Deze oorzaak, de beleedigen in de Europeesche pers, moet de Regeering beginnen weg te nemen. De bevolking zal dan inzien, dat zij rechtvaardig is en liefde voor haar koesteren.

De redacteur van de „Goentoer Bergerak” zal nu bijv. vervolgd worden — zoo gaat 't blad voort — van wege het stuk, getiteld: „De plaats van Chineezzen in de Inlandsche samenleving.” Hetzelfde artikel was tevoren reeds geplaatst in de „Palita.” Dit blad werd niet vervolgd. Is de redacteur hiervan soms een anak mas van het Gouvernement? Of wil men Tjipto Mangoenkoesoemoë treffen, die

Japansche Kunst

THEEHANDEL
THEESALON

Van Yeen & Co.
Plaats 33 - Tel. H. 2375

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT te NIJMEGEN.

1. Fröhelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.
2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 13 jaar.
Opleiding voor H.B.S. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.
3. Meisjesschool voor leerlingen van 12 tot 16 jaar.
Onderwijs in vreemde talen door leeraren met middelbare bevoegdheid.
4. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzers voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzers 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor handwerken 7.

De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.

Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeurs resp. directrices van de genoemde scholen.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
W. H. BIK.
Directie: J. VAANDRAGER.

G. ZUURING, Fred, Hendriklaan 121
: Telefoon Schev. 951 :
AMEUBLEMENTEN IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN

— KLEEDJES, KUSSENS, THEEMUTSEN —
— POTTERIE UIT VERSCHILLENDE FABRIEKEN —
— KLEINE MEUBELN —

Behangerij - Stoffeerderij - Beddenmakerij - Reparatiën.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO'S, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordigster voor Ned. Oost-Indië
Firma COSTER VAN VOORHOUT & Co.
te Soerabaia.

verdacht wordt de schrijver van dit stuk te zijn? Dan wil de Regeering 't soms voorkomen, dat de beide rassen 't met elkaar eens zullen worden, wat zij niet in het belang van de Hollanders acht?

* * *

Hetzelfde blad vindt 't „ongepast” van den G.-G., dat hij een Luit. der Chineezers te Soerabaja bij het opperbestuur in Nederland zwart gemaakt heeft, beschuldigd, dat hij onbekwaam en te onbeschaafd is om tot kapitein bevorderd te worden. Deze verklaringen werden in de Tweede Kamer medegedeeld. Alles is gelogen. Is men 't dan vergeten, dat hij tijdens de ongeregelde Soerabaja de eenige Chinese officier in functie was, aan wiens beleid en moed 't voornamelijk te danken was, dat de voormalige hoofdcommissaris van politie, dien men had opgesloten, weder op vrije voeten werd gesteld, zonder verder bloedvergieten? Doch het bestuur schijnt hem niet te lusten, omdat hij op de hand van zijn volk is en hij er openlijk tegen opkomt, dat zijn ras steeds meer wordt onderdrukt. Dat van de besten onder dit volk weinig of geen notitie genomen wordt, blijkt wel hieruit, dat toen de oud-majoor begraven werd, hij, die begiftigd was met de gouden en zilveren ster, en andere ridderorden, het bestuur zich bij de begrafenis niet heeft laten vertegenwoordigen. Slechts de hoofdcommissaris van politie, nog een commissaris en een paar Inlandsche ambtenaren waren daarbij tegenwoordig.

Pestbestrijding. De „Pewarta Soerabaja” meldt, dat de ass.-resident van Soerakarta, in de sociëteit „De Gezelligheid” aldaar een conferentie gehouden heeft met de redacteurs van de Maleische en Javaansche bladen, den hoofdjdjaks en adjunkt hoofdjdjaks ter bespreking van de maatregelen, die ter bestrijding van de pest genomen moeten worden. Daarna werden de boekjes gedistribueerd, die aangaande deze ziekte door Dr. de Raadt geschreven zijn.

Die maatregelen worden in Solo streng toegepast. Zelfs alle vrachtkarren en andere voertuigen worden met zwaveldamp ontsmet. Enkele bestuursleden van de Solosche „S. I.” hebben met eenig bestuursambtenaren en pest-autoriteiten de door de pest geteisterde dessa's bezocht. — Klachten waren ingeliend door de bewoners der huizen, welke afgebroken werden, daar zij groote schade hierdoor leden. Naar aanleiding hiervan heeft het bestuur van de S. I. aldaar, om inlichtingen gevraagd aan de adviseurs van de Regeering, t.w. Said Osman en Dr. Rinkes, zomede aan den Turkschen consul te Batavia en den hoofd-pangoefoe te Soerakarta of tengevolge van deze bestrijdingsmaatregelen veranderingen gemaakt mogen worden in den Mohamedaarschen godsdienst, daar waar zij geacht worden in strijd te zijn met de „Igama.” Be-doeld wordt o.a.: het nemen van bloedpreparaten uit een lijk, het omverhalen van de huizen van Inlanders, die niet door de pest zijn aargetast, maar naast een besmet huis wonen (de z.g. woningverbetering).

Het Batikbedrijf bedreigd. De „Bintang Soerabaja” constateert, dat er groote achteruitgang is waar te nemen in het batikbedrijf, omdat vele Inlanders nu de Europeesche kleederdracht hebben aangenomen, zij geep kains meer dragen, doch partalons. De kleermakers maken daarentegen goede zaken. Toch zal naar de meening van dit blad, het batikbedrijf niet dadelijk geheel en al verdwijnen, want de meeste Inlandsche vrouwen blijven toch kains dragen en onder de Europeesche dames komt in den laatsten tijd het gebruik van de sarong en de kabaja weer in eere.

Van Vreemde Koloniën.

Insulinde's zelfgenoegzaamheid.

Bij de mededeelingen, die wij in deze rubriek gaven, over kansen, die wij meenden voor den Nederlandschen ondernemingsgeest in vreemde koloniën te kunnen aanwijzen, om een nieuw afzetsgebied te openen, liep als een roode draad de verdenking dat de geestkracht zich in deze richting niet voldoende uitte. Waar onze oprutting ten deze op negatieve waarnemingen berustte, kon het zijn dat wij ons vergisten, en dat er meer gedaan werd en bereikt was dan naar buiten bleek. Wij waren daarom voorzichtig in onze uitingen, maar lieten de aansporing toch niet na om de leemten, die op verschillende verre markten ontstonden, door Nederland te doen aanvullen. Thans is een semi-officieele bevestiging van ons inzicht verschenen. In zijn werkje: „De betekenis van één jaar oorlog voor den handel van Insulinde”, levert de heer W. J. van de Leemkolk cijfers om te staven dat het oorlogsjaar geen invloed van groote betekenis heeft gehad op den handel van N.-I. met het buitenland. Van bijzondere activiteit, om den handel met die landen uit te breiden, blijkt nergens.

De Indische maatschappijen hebben veelal directiën in het moederland. Heeft dit belemmerend gewerkt op hun ondernemingsgeest in het verre Oosten en Zuiden? Is de gemakkelijke wijze, waarop voor velen in Nederland zelf groote winsten te maken waren, reden geweest om niet verder te zien, niet verder dan het meer nabijgelegen terrein, en niet verder dan den nabijgelegen tijd? Heeft de moeilijke, niet verzekerde gemeenschap per schip en per draad belemmerend gewerkt? Maar dit kunnen toch niet de alles overheersende factoren zijn. De ondernemingsgeest in onze koloniën heeft toch voldoende zelfstandigheid om op eigen inzicht, eigen durf, eigen verantwoordelijkheid te drijven. Waaraan is 't dan toe te schrijven, dat hij er niet naar heeft gestreefd om in Australië, Britsch-Indië en Fransch-Indië, China, Japan mede te dingen, op ruime, op zoo ruim-mogelijke schaal mede te dingen, naar het vervangen van terzijde gezetten Duitschen-, en van den verminderden Franschen en Engelschen in- en uitvoer. Kan Indië dan zijn overvloed niet afvoeren naar die landen, om in de ontstane behoeften te voorzien. Heeft Indië 't initiatief niet om artikelen te vervaardigen, die tot nu toe van elders aange-

voerd moesten worden? Heeft de Indische koopvaardij den weg niet gevonden naar nieuwe lijnen?

En bij dit alles, heeft noch de Nederlandsche- noch de koloniale regeering aanleiding gevonden om in deze richting met den handel samen te werken. Duitschland steunde dergelijke ondernemingen door geheel de wereld op onbekrompen wijze. Dit was een der bronnen van rijkdom. Japan heeft dit voorbeeld gevolgd, en in een der voorgaande nummers maakten wij er nog melding van, hoe het deze politiek onder de tegenwoordige omstandigheden onverflauwd voortzet.

De groote koloniale mogendheid Nederland blijft blijkbaar doof en blind voor de teekenen van den tijd en de teekenen van den dag. Zij administreert Insulinde, zonder te bedenken dat zij een groote Oost-Aziatische mogendheid is. Zij beschouwt zich in het internationaal verkeer en in den internationalen handel in 't Verre Oosten en Zuiden zelf als een *quantité négligeable*. Deze struisvogelpolitiek zal haar ten slotte duur te staan komen, want, eigenaardig, de omstanders zullen haar niet als een te verwaarloozende grootheid beschouwen. Zij zullen haar eenmaal verwijten, dat zij haar roeping als grootmacht niet begrepen heeft, zij zullen haar daarom onbekwaam verklaren om aan haar reuzen-archipel de plaats te doen innemen, die deze behoort in te nemen. Een bewijs hiervoor zal in onze regeering en de ondernemingsgeest van onze koloniale nijverheid en onzen kolonialen handel geleverd hebben.

Wij begroeten den nieuwen gouverneur-generaal niet zonder verwachting, juist om deze reden. Te veel aanwijzingen zijn er dat zij, die tegenwoordig richting geven aan het regeeringsbeleid en aan den handelsgeest, niet kunnen, niet willen of niet durven zien, wat van buitenaf dreigt, maar ook wat buiten af te bereiken is. Om hieruit los te komen, meenen wij een kans te zien, in de benoeming van een bekwaam diplomaat, die zal willen en zal durven denken aan de plaats, welke Insulinde niet alleen toekomt in de internationale gemeenschap van Oost-Azië en Australië, maar die, naar wij hopen, ook de kracht zal hebben, om het die plaats te doen innemen. Van zeer, zeer groot belang zijn de Chineesche-, de Japansche kwestieën, van zeer, zeer groot belang is de internationale positie van Aziatisch Groot-Nederland, van zeer, zeer groot belang is de handels- en nijverheidswisselwerking van Indië met geheel de wereld.

Zal Mr. J. P. graaf van Limburg Stirum de man zijn om dit aan te pakken; zal hij, indien deze wil bij hem voorzit, de bekwaamheid en de kracht bezitten om de, aan traditie en sleur gebonden, bureaucratie een nieuwe richting aan te wijzen en te doen opgaan? Zal hij de regeering in Nederland dan tot medewerking weten te brengen? Wij weten te weinig van den nieuwen onderkoning om in deze een verwachting van hem te mogen hebben, wij weten wél dat daartoe groote scherpzinnigheid en reuzenkracht noodig zullen zijn. Toont hij deze eigenschappen te bezitten, dan zal Nederland het later niet betreuren dat een landvoogd den troon te Buitenzorg heeft bezet, die bij zijn optreden vrij was van een koloniale ondervinding, welke hem zou hebben kunnen doen voortwerken in de zelfgenoegzaamheid, die de fout is geweest van de koloniale politiek der voorgaande jaren.

Aan het vele goede, dat bereikt of nagestreefd is om de inwendige toestanden en verhoudingen in Nederlandsch-Indië te verbeteren, wordt door dit oordeel geen afbreuk gedaan, men kan ze ten volle erkennen en waardeeren, maar zij vergoelijken en vergoeden niet wat er te kort is geschoten aan buitenlandsche staatkundige- en handelspolitiek.

De aanwerving van zwarte troepen in W. Afrika.

In een eerlijk artikel komt een veel African op tegen de valsche voorstelling, die veel Franschen zich maken betreffende de mogelijkheid om alsnog een aanzienlijke versterking van het leger te trekken uit West-Afrika. Het artikel zal zeker voor die velen geen aangename klank geven, maar daarom is zeker niet minder te waardeeren dat „La Dépêche Coloniale” er niet alleen een plaats aan afstond, maar het zelf als hoofdartikel opnam in haar nummers van 22 October.

Over hetgeen van de inlanders in Indochina en Madagascar te verwachten kan zijn, wil de schr. zich niet uitlaten, wijl hij anders dezelfde fout zou begaan, waarop hij anderen juist wijzen wil, nam: over zaken te adviseeren, waarvan zij niets of niet genoeg weten. Over West-Afrika spreekt hij als kenner mee. Het publiek mag geen geloof hechten aan cijfers, die een verkeerde voorstelling ingang zouden doen vinden. Als het Fr. publiek van troupes noires spreekt omvat het daarin alle strijders met een zwarte huid. Toch is, wat de betekenis voor 't leger betreft, een zeer groot verschil te maken tusschen de Algiersche en Marokkaansche tirailleurs en de eigenlijke negertroepen uit tropisch Afrika. Zonder in een vergelijking van de waarde te treden, moet het verschil toch onderscheiden worden.

Laat men dit na, dan kunnen de nadeelige gevolgen hiervan niet uitblijven. Zoo is de aanwerving van zwarte troepen, in een der wetsontwerpen, geheel aangewezen op W. Afrika, omdat de zwarte troepen daar vandaan moeten komen. Maar deze Fransche kolonie is noch de grootste, noch de best bevolkte en heeft reeds een overmatig aandeel geleverd.

De bevolking is niet talrijk en bedraagt gemiddeld maar 3 bewoners per vierk. K. M., de levensvoorwaarden zijn niet gunstig, zoodat de lichamelijke ontwikkeling velen ongeschikt maakt voor den militairen dienst. Het totaal der bevolking wordt op 12 miljoen gesteld, waarvan de helft tot het mannelijk geslacht is te rekenen. Men neemt daarbij meestal aan $\frac{1}{3}$ jongens, $\frac{1}{3}$ leeftijd der weerbare mannen, $\frac{1}{3}$ grijsaards en versletenen.

Van de 2 miljoen, die zoo voor den dienst zouden kunnen in aanmerking komen, vallen de lijdens af aan de vele inheemsche ziekten, waarvan de schr. een heel lijstje op-

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND: BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK ONDERWIS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHERKERK
58^a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

Ter overname aangeboden

huur (f 700.—) en **compl. Inboedel** van benedenhuis op 1ⁿ stand (Museumkwartier) te Amsterdam. Br. onder No. 2120 F W aan het Advertentie-Kantoor van J. H. DE BUSSY, Rokin 60—62, Amsterdam.

Stichtsche Hypotheekbank
Boothstraat 15 Utrecht.

5%

PANDBRIEVEN.

Verkrijgbaar:

te Utrecht ten kantore der **BANK**
te Amsterdam bij de Heeren **H. OYENS & ZONEN**
te Rotterdam bij de Heeren
KRAEMER VAN DER KOY & Co.
te 's-Gravenhage bij de **KORTENAERBANK.**

HEINEKEN'S Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers

'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

HEEREN- EN DAMESKLEEDERMAKERIJ EN
REPARATIE-INRICHTING

„DE NIJVERHEID”

Eigen groote Chemische Wasscherij.
Huidenstraat 32 - Amsterdam - Tel. 6130

Billijkste, speciale Inrichting voor het
Chemisch reinigen, repareren *Model-*
persen, keeren en veranderen van alle
Heeren- en Dameskleeding en alle
voorkomende goederen.....

Vraagt onze prijsopgaaf, vastgesteld maande-
lijks tarief voor onderhoud Uwer Kleeding en
Garderobe, Reparatien, Chemisch reinigen en
Modelpersen

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN,
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

somt. Volgens hem blijven dan niet meer dan een 500.000 man voor den krijgsveld over.

Dit cijfer nu wordt door de optimisten ook juist aangegeven als hetgeen zij van W. A. verwachten, het zou dus kloppen.

Maar reeds zijn ongeveer 60.000 negers naar Frankrijk gekomen of onder Fr. vlag elders ten strijde gezonden.

Verder heeft men te bedenken, dat W. A. niet in Fr. ligt. Daar bestaat geen dienstplicht, en de schr. ontkent het recht van Fr. om deze Afrikanen tot dienstdoende te dwingen. Van de stammen in W. A. zijn er die kort geleden onderworpen zijn, nadat zij zich lang tegen de Fr. overheersing hadden verzet. De recrutering van soldaten heeft vroeger de bevolking juist in opstand doen komen. Voor die Afrik. is het nog iets geheel anders eens ten strijde te trekken tegen een naburig vorstje, of in garnizoen te komen in 't eigen land, dan deel te gaan nemen aan den Europeeschen oorlog, die voor minder beschaafden nog vermeerderde verschrikkingen oplevert.

Het aantal vrijwilligers zal wel vermeerdert kunnen worden, het dienstdoende kan op verscheidene manieren verlokkelijk worden gemaakt, persoonlijke invloed kan met succes worden aangewend, maar het geloof aan de aanwerving van nog 4 à 500.000 negersoldaten mag geen ingang vinden, dat getal is op verna niet te bereiken.

Maar ook over de waarde van hen, die zich zullen aanmelden, valt nog 't een en ander te zeggen. Aan mannen alleen heeft een leger niet genoeg, het moet gevormde soldaten hebben. De soldaten-eigenschappen hangen nauw samen met de ontwikkeling van den man en de gevoelsargumenten, die hem in het volvoeren van zijn taak leiden en bezielen. Oefening, voorbereiding zijn noodig, en bovendien begrip en inzicht, zullen deze aan de zwarte recruten door instructeurs, die hun taal niet kennen, zoo zijn bij te brengen, dat zij volwaardige krachten worden in een vreemd land en een vreemd klimaat. Was het zaak van een regeling voor de toekomst, dan ware veel te organiseren, maar de strijders zijn spoedig noodig en moeten ver gezocht en bijeengebracht worden.

De waarde van de zwarte troepen wordt hierdoor niet te na gekomen, de bedoeling is daarentegen om die waarde en waardeering eerlijk tot haar juiste afmeting terug te brengen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Levensbericht van Prof. Dr. J. S. Speyer.

Het is bijna twee jaren geleden dat de geleerde Latinist en Sanskritist Prof. Dr. J. S. Speyer, hoogleraar aan de Leidsche Universiteit na een kortstondig ziekbed overleed. Thans eerst verscheen in de „Levensberichten der afgestorven mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden“, van de hand van Dr. B. Faddegon zijn neerlogie.

Als hoofdwerken van Speyer op Indisch gebied noemt de schr. — die voor zijn leermeester en vriend een diepe vereering koestert — o.m. zijn Sanskrit Syntax, de vertaling van de Jataka-mala, de uitgave van het Avadanaçataka.

Onder de kleinere werken trekken vooral de aandacht „Indische theosophie en hare betekenis voor ons“ en een aantal literair-historische opstellen, die zich groepeeren rond het buddhisme, waaronder scherpzinnige vertalingen van reliefs welke den Borobudur sieren.

De Koloniale Raad.

Onder voorzitterschap van Mr. D. Fock hield de vereniging „Moederland en Koloniën“ den 12en Oct. j.l. eene algemeene vergadering waarin Mr. C. B. Nederburgh het onderwerp inleide, getiteld: „De Koloniale Raad.“ De tekst dezer voordracht met de daarop gevolgde gedachtenwisseling is reeds nu in druk verschenen.

De hoofdzakelijke inhoud is den lezers van het Kon. Weekblad ongetwijfeld reeds bekend uit de dagbladen. Slechts wijzen we in dit verband op een artikelenreeks in het Indische weekblad „De Banier“, dat onder het opschrift „En wij“, de voorgenomen instelling van den Kolonialen Raad aan eene beschouwing onderwerpt.

Juichen de heeren Nederburgh e.s. de voorstellen van minister Pleyte toe, de redactie van „De Banier“ is niet geheel gerust, althans wat de samenstelling van dien Raad betreft.

Men kan er zeker van zijn — zegt het blad — „dat allerlei vraagstukken betreffende wetgeving en rechtspraak, wetgeving en onderwijs, waarbij onze Christelijke beginselen ten nauwste betrokken zijn, in den Kolonialen Raad in behandeling zullen komen, en wij zouden aan de zaak die wij voorstaan, groote schade toebrengen, indien wij verzuimden onzen invloed uit te oefenen, opdat ook in dien Raad mannen gekozen worden, die voor de ons heilige belangen zullen opkomen, en die in staat zijn den weg aan te geven, die volgens onze overtuiging in het belang is van Indië's bevolking“. (Banier, 17 Sept. bl. 579).

Indische Cultuur-almanak.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen de „Indische Cultuur-almanak voor 1916, samengesteld door Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligts. Het boekje verschijnt nu reeds voor de 30e maal; het bevat tal van gegevens die van nut kunnen zijn, ook voor hen, die niet bij de cultures geïnteresseerd zijn. Een los supplement geeft eene opgave van tijdschriften en boeken betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken.

Publicaties Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat.

In No. XX van den 7en jaargang der Publicaties van het Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat vindt men o.a. den tekst eener voordracht van Dr. E. C. J. Mohr over „Grondproblemen in de Tropen“; van Dr. P. J. S. Cramer, over „Het invoeren en in cultuur brengen van nieuwe vormen onzer cultuurplanten“, en van Dr. A. J. Ultée over „Een nieuwe cultuur: De Oliepalm“.

No. XXI bestaat uit één verhandeling van Dr. P. J. S. Cramer, getiteld Kamers van Landbouw in Nederlands-Indië, met aanvullingen en bemerkingsen van T. Ottolander.

Het Evangelie in Atjeh.

De Java-Bode van 4 Sept. bevatte een kort berichtje uit een artikel van den Amerikaanschen zendeling Ward in „de Malaysia Message“ over diens reis in Atjeh. Naar aanleiding van dit bericht wordt de redactie van de Java-Bode door die van de „Banier“, christelijk weekblad voor Ned.-Indië,

op de vingers getikt en neemt zij (dat is de redactie van de Banier) het artikel van den heer Ward in haar nummer van 17 Sept. geheel en in het Hollandsch vertaald over.

Wij lezen in dat, in veel opzichten merkwaaardig opstel, dat de heer Ward op verschillende plaatsen in Atjeh — zij het echter uitsluitend aan Chinezen — het Evangelie heeft verkondigd. Over de aanvankelijke uitkomsten is deze missionaris nog al tevreden, want op zijn reisje, dat 20 dagen heeft geduurd, ontdekte hij „dat de Chinezen overal verlangen dat onze kerk onder hen zal gaan werken“.

Trouwens over de medewerking van de vertegenwoordigers van het Nederlandsch gezag is onze Amerikaan ook vol lof. „Elk ambtenaar, burgerlijk of militair, zei dat hij geen bezwaren had tegen het optreden van onze kerk en sommigen boden zelfs aan te helpen op alle mogelijke manieren.“

Het zal echter de vraag zijn of de Ind. Regeering bereid zal zijn tot definitieve toelating der Amerikaansche zending in Atjeh, wanneer het verzoek daartoe mocht worden gedaan. Bij de redactie van de Banier kwam ook reeds de vraag op of het niet veel beter zou zijn, indien niet een buitenlandsche, maar een Nederlandsche corporatie aldaar het werk aanving.

Silky Oak.

Waar de houtprijzen in onzen archipel steeds stijgende zijn als gevolg van de toenemende vraag naar timmerhout, kan het van belang zijn proeven met goede houtsoorten te nemen en voort te zetten. We vestigen daartoe de aandacht op het volgende berichtje in het „Soer. Hbl.“

Als een voorbeeld van snellen groei kan worden vermeld, dat op het terrein van het hotel te Nongko Djadjar een exemplaar staat van de bekende „Silky Oak“ (Grevillea robusta) uit Australië, welke boom, thans anderhalf jaar oud, reeds 8 meter hoog is. Hij bereikt in Australië een hoogte van 50 meter.

Het hout van dezen boom wordt in genoemd land hoofdzakelijk gebruikt voor het vervaardigen van vaten, doch wordt tevens in de meubelmakerij aangewend. Het is duurzaam en veerkrachtig.

De goudkleurige bloemen verschijnen eerst wanneer de boom een aanmerkelijke hoogte heeft bereikt.

Wij voegen hier nog aan toe dat de Directeur van 's Lands Plantentuin zeker genegen zal worden bevonden zoo noodig zijne bemiddeling te verlenen voor de verkrijging van zaden van dezen boom. (Tijdschr. B. B., Aug 1915).

Meisjesscholen op Atjeh.

In de April-afl. van het Tijdschr. Binnenl. Bestuur kwam een artikelje voor „School en huwelijk op Atjeh“, naar aanleiding van onderwijs in handenarbeid aan meisjes op de Atjehsche meisjesscholen van mevr. M. C. Kooy—van Zeggelen, voorkomende in „De Vrouw“.

Van bevoegde zijde komt men nu in genoemd tijdschrift tegen de voorstellingen van de schrijfster op in een artikel dat aanvangt als volgt:

Mevrouw Kooy, alhoewel een zeer bekwaam schrijfster, heeft van het onderwijs, dat in dit gewest aan de Atjehsche meisjes gegeven wordt, maar heel weinig gezien. Had zij er meer van gezien, dan zou ze niet spreken van „de“ Atjehsche meisjesschool, want we bezitten reeds sinds medio 1914 zeven meisjesscholen, n.l. te Oelée Lheue, Koeta Radja, Lam Reueng, Meulaboh, Meureudue, Penreula en Koeta Tjané, te zamen tellende ruim 400 leerlingen.

De scholen op de eerstgenoemde, in de Afdeeling Groot-Atjeh gelegen drie plaatsen, staan onder patronaat van mevrouw Swart zelve, terwijl tot voor korten tijd met de leiding en het toezicht belast waren: te Oelée Lheue, mevr. de Nijs, te Koeta Radja, mevr. Lammers Lisnet en te Lam Reueng, mevr. Doornik. Na de overplaatsing van den Ass. Resident Doornik naar Lho Seumawé heeft mevr. Christian zich met laatstgenoemde school belast.

De Rijstboorderplaag op Java.

No. 16 der Mededeelingen van het Laboratorium voor plantenziekten (onderafdeeling van het Instituut voor plantenziekten en cultures te Buitenzorg) bevat een fraai geïllustreerde studie van Dr. K. W. Dammerman over de rijstboorderplaag op Java.

Dat een grondig onderzoek naar het ontstaan en de mid-delen tot uitroeiing van deze plaag niet overbodig waren, blijkt uit het volgende: In 1912 traden boorruypen in de rijst in verontrustende mate op. In de residenties Cheribon, Soerabaja en Madoera waren in Mei van dat jaar reeds 40.000 bahoes (1 bouw = 7096 M2.) door boorders vernield, hetgeen voor de bevolking een verlies betekende van ongeveer 1.000.000 pikol padi (1 pikol = 61.76 Kg.), overeenkomende met een waarde van ongeveer 2.500.000 gulden. In het district Karengampel alleen gingen in 1912 niet minder dan 10.184 bahoes (bouws) verloren op een totaal oppervlakte van 23.000 bahoes rijst.

Opsporing van delfstoffen in Ned.-Indië.

Ter Algemeene Landsdrukkerij te 's-Gravenhage verscheen: „Rapport over de opsporing van delfstoffen in Ned.-Indië, door Mr. W. A. J. M. van Waterschoot van der Gracht (krachtens opdracht bij Koninklijk Besluit van 9 Juni 1913, No. 54).

De schrijver heeft het uitvoerige geschrift, dat zich niet leent tot bespreking in een kort bestek, in drie hoofdstukken verdeeld, waarin achtereenvolgens de volgende punten aan eene beschouwing worden onderworpen.

I. Wat moet het doel zijn van opsporingen en verkenningen, die van Gouvernementswege ondernomen worden, en welke motieven gelden voor Staatsbemoeiing in deze richting?

II. Welke soorten van delfstofafzettingen komen voor opsporingen van gouvernementswege in aanmerking?

III. Hoe moeten gouvernements-opsporingen worden uitgevoerd en met name welke is de doelmatigste organisatie van een hiermede te belasten dienst?

Verder bevat het rapport eenige bijlagen, waaronder een tweetal kaarten.

MARTINUS NIJHOFF - UITGEVER - 'S-GRAVENHAGE

AKBAR

Een Oostersche Roman

door

P. A. S. VAN LIMBURG BROUWER

Achtste druk.

1912. X en 367 blz. kl. 8vo.

In linnën f 0.90.

In soepelen lederen band f 1.60.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklink, die het verouderde systeem van machines met saftenaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH“
hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp,
BATAVIA.

GRAMOPHONE AGENCY.

38 Gembongan, SOERABAJA.

HUTTENBACH & Co., MEDAN. (Deli).

Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY

— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

Vleeschhouwerij en Spekslagerij GEBR. DE RIDDER,

Valeriusstraat hoek Dunklerstraat. - Den Haag.

Tel. Interc. 2648.

Specialiteit in fijne soorten Worst- en Vleeschwaren.

EIGEN SANITAIRE KOELINRICHTING.

F. L. VAN BOMMEL

VLAMINGSTRAAT 8-10

— heeft geopend —

Prins Hendrikstraat 104

een geheel nieuw ingericht

Dames Mode- en Handschoenen Magazijn.

naast het Heeren Modemagazijn.

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT - BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld internaat f 800.-

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.-

De Directrice: A. J. NELCK

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Eigen Haard.

Mr. J. Paulus geeft in „Eigen Haard” van 30 October een korte levensbeschrijving (met portret) van wijlen kolonel C. M. Kan, in leven adjudant-intendant van gouv.-generaal Idenburg. Kolonel Kan, zoon van den bekenden hoogleeraar-aardrijkskundige Dr. C. M. Kan, werd in 1865 te Middelburg geboren, studeerde aan de Kon. Milit. Academie te Breda en werd 7 Juli 1885 benoemd tot 2en luitenant der artillerie van het Ind. leger.

De Gids.

De November-aflevering van „De Gids” wordt geopend met een hartelijke hulde van de redactie aan de nagedachtenis van Mr. C. Th. van Deventer. Wat deze voor de belangen van Indië geweest is, Prof. Snouck Hurgronje zal het nog zeggen in „De Gids”. De redactie herdenkt nu den kameraad, den man, die in haar midden „een eerste plaats” heeft ingenomen, man met ridderlijken geest en nobel hart, wiens vriendschap en medewerking onschatbare voorrechten zijn geweest.

Baessler-Archiv.

Dr. G. Friederici, momenteel Hauptman a. D. „im Felde gegen Frankreich”, heeft, als Beiheft VII van „Baessler-Archiv”, een studie gepubliceerd, getiteld: „Een Beitrag zur Kenntnis der Trutzaffen der Indonesier, Südseevölker und Idianer.” Illustraties en kaarten verduidelijken den tekst.

Tectona.

De September-afl. bevat o.m. de volgende bijdragen: De bepaling van de houtretributie op erfpachtsperceelen in de Preanger, door H. J. Kerbert. — Nota betreffende de vee-weide in 's Lands Bosschen, meer in het bijzonder in het boschdistrict Oost-Toeban, door W. J. Knoop. — Regeling van het hooger Boschbouwonderwijs, door Dr. H. ten Oever. — Ambtsgevaaren. — Hout als voedsel. — In Heidelberg gekweekte djati. — Boekbespreking.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 43: Robusta koffie. Het voorkomen van plantenziekten en beschadigingen van de cultuur, door E. van Oijen. — Zware regens en bodemrosie, door Dr. D. J. Hissink. — Caoutchouc, door Dr. A. H. Berkhout. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jzn. — Cacao-fermentation. — Jan van Geuns en de ontdekking van het vulcaniseeren van caoutchouc, door Dr. W. P. Jorissen. — Een en ander over colloïden en hunne beteekenis voor den landbouw. — De buitenlandse handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Vier maanden in Suriname.

Bij C. F. Callenbach te Nijkerk verscheen: Vier maanden in Suriname, door H. Weiss. Met een inleiding van Dr. J. R. Callenbach.

De schrijver, die reeds eerder een boek samenstelde „Ons Suriname” heeft opnieuw een rondreis gemaakt in deze kolonie en vertelt nu in eenvoudige woorden van het werk der „broedergemeente” aldaar. Talrijke en fraaie illustraties, zoomede een kaartje verhelderen het geschrevene.

Weekblad voor Indië.

In No. 23 schrijft R. van Hulten het slot zijner beschouwing over „Toegoe, een Portugeesche kolonie op Java”. Toegoe, een desa van het district Bekasi ligt ongeveer 16 paal ten O. van Batavia. Aan het dorp zijn historische en andere bijzonderheden verbonden, welke door den schrijver, na een persoonlijk bezoek, in herinnering worden gebracht. Bij zijne mededeelingen over de taal welke door de Toegoeneezen gesproken wordt, had de heer Hulten ook met vrucht kunnen raadplegen de speciale studie van H. Schuchardt: „Ueber das Malaioportugiesische von Batavia und Tugu” in „Sitzungsberichte der Kais. Akad. der Wissenschaften” te Weenen, jaargang 1890.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Land-

bouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.**Van het Ministerie van Koloniën:**

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGAANG.	AANTEEKENINGEN.
Resident van: a. Kediri. b. Djambi.	2 Dec. 1915 3 Dec. 1915	Wegens door de tegenwoordige titularissen H. A. v. Drongelen en A. L. Kamerling gedaan verzoek om eervol ontslag uit 's Lands dienst.
Assistent-Resident van Loewoe (gouvern. Celebes en Onderhoorigheden)	4 Nov. 1915	Ten gevolge van het verzoek van den tegenwoordigen titularis E. W. F. van Walchren om buitenlandsch verlof.
Assistent-Resident van: a. Bondowoso (resid. Besoeki). b. Samarinda (res. Z. en O. afd. v. Borneo).	2 Nov. 1915 3 Mei 1916	Oorzaak: Buitenlandsch verlof van den titularis P. W. Jonquière. Idem A. H. Spaan.
c. Loemadjang (res. Pasoeroean). d. Temanggoeng (res. Kedoe).	5 Dec. 1915 7 Maart 1916	Pensioenneering van den titularis J. W. E. Wessels. Buitenlandsch verlof van den titularis C. A. de Munick.
Assistent-Resident van Madjalengka (resid. Cheribon).	4 Nov. 1915	Aanvraag van den tegenwoordigen titularis L. de Clercq Zuhl om buitenlandsch verlof met ingang van genoemden datum.
Resident v. Banjoemas.	3 April 1916	Verzoek van den tegenwoordigen titularis E. W. H. Doeve om pensioenneering.

Van de Vereeniging „Tani Djawi” te Wageningen:

Het bestuur is thans samengesteld als volgt:

G. D. Veenhuizen, Voorzitter.
W. E. K. van Lijnden, Penningmeester.
S. G. H. Storm, Secretaris.
G. F. v. d. Meulen, Commissaris.

Van het Indisch Genootschap:

ALGEMEENE VERGADERING op *Maandag 8 November 1915*, des avonds te acht uur, in het lokaal van het Genootschap, v. Galenstraat 14, Den Haag.

Onderwerpen van behandeling:

10. Herdenking van Mr. C. Th. van Deventer door den Voorzitter.
20. Verkiezing van een Bestuurslid.
30. Wegen en middelen tot verbetering van de volksgezondheid in onze Koloniën. In te leiden door den Heer Dr. J. J. van Loghem.

Namens het Bestuur,
Th. G. G. VALETTE, Secretaris.

Algemeene Boekhandel en Advertentie-Bureau

van
FIRMA L. J. C. BOUCHER,
Noordeinde 64c. - Den Haag.

Levering van alle binnen- en buitenlandse Boeken en Tijdschriften.

S. J. ROTTEVEEL,
GALILEISTRAAT 58 hoek Beeklaan,

beveelt zich aan voor levering van alles op het gebied van

Koloniale Waren - Comestibles.

TELEFOON 3197.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Dames- en Kinderkleding naar maat.

Alle genres DAG- en AVONDKLEEDING met en zonder stofflevering

Beleefd aanbevelend, **JOHA v. d. VELDE,**
Jac. Gillisstr. 29 bij Stadh. plein. - Den Haag.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEFOON No. 2512

□□ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □□
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □□

Postzegels

voor verzamelingen te koop gevraagd, los of in Album; ook gelegenheid om in te zenden voor de veilingen.

C. J. REYERSE, Spui 147.

DORDTSCHER BANK

'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14

behandelt alle Bankzaken.

Kleermakerij UNICUM

Hofspui 10 (5de Huis van af de Lange Poten.) DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN

MODERNISEEREN

OPNIEUW VOEREN

OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers

STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleding.

Bijzonder geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

Tandborstels, Badmutsen, Sponsen
Bandages en Gordels.

WED. G. STREITWOLF,

Telefoon 2413.

105, Noordeinde 105.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Hebt Gij

onze BESCHUIT al geproefd? Ook de Zoute BOLLETJES, STENGELS KRAKELINGEN, enz.?

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeel van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214
Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—
Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Paedagogische adviezen

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen aan spraakgebrekkigen.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92,	{	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47 ^{bis} , Utrecht,	{	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

DETECTIVE BUREAU
Hofwijckplein 12 bij station H.I.J.S.M.
DEN HAAG.

Opsporen - Achtervolgen - Informatie
Verstrekt alle inlichtingen over personen
in Oost- en West-Indië.

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Nog rijke voorraad
**WOLLEN Ondergoederen en
WITTE Ondergoederen.**
Ook nog in Echt Jaeger.

A. KOGELS & ZOON
Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen **LINCOLN SHOES**

Suede,
zwart of
gekleurd
Glacé en Lak.

Wekelijk-
sche
verzending
naar
de Tropen.

Vraagt onze volledige Catalogus.

MAISON MEIJER
Trompstraat 73, bij de Laan van Meerdervoort.
TELEFOON 4050. CUISINIER. TELEFOON 4050.

Levering van Dejeuners, Dinners en Soupers.
Koude en Warme Schotels met bijlevering van
Zilver, Servies (naar keuze), enz. enz.

Levering dagelijksche DINERS aan huis vanaf f 0.85.

**Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels**

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „18.- „ „ „180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

S GORTSTRAAT S
Finale Uitverkoop
van alle voorradige LINGERIES en
WITTE GOEDEREN,
wegens Opheffing der Zaak
S GORTSTRAAT S

RUYS' Handelsvereniging
Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen
„Multiplex Hammond Schrijfmachine”
Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen
Prinsestraat 27 ===== Telefoon 2804

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.
Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende
Indische SPEKKOEK à f 1.20.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Ontvangen een zeer mooie en uitgebreide collectie

Viyella

EFFEN — STREPEN — RUITEN.

Beslist krimprij.

De Ideale stof voor Blouses, Kinderjurken, enz.
f 1.50 per Meter.

P. G. JANSSEN'S.
Luxe Verhuur Auto's.

Eenig adres:

KONINGINNEGRACHT 1d,

over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 851, H 852
en **H 872.**

Auto's voor Trouwgelegenheid
en

Maand-Auto's.

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes
Noordeinde 6, **BERNARD DRABBE** DEN HAAG
vis à vis Plaats TELEFOON 2162
Specialiteit Indische Uitrustingen

Dunne Lingerie's, Katoenen Damast Tafelgoed, Bedlakens,
Sloopen en Goelings in gegarandeerde Indische Maten :-:

BOEKJES MET VOLLEDIGE OPGAVE GRATIS

RECLAME waarschuwt U te probeeren
de Handwerk-Sigaretten der
HIGH KICKER Co. (H. K. Co). Uw smaak en reuk
zullen U overtuigen, dat deze Sigaretten beter zijn, dan
buitenlandsche fabrikaten.

Geen moeite of opoffering voor U, om 't Neder-
landsch Fabrikaat te gebruiken.

Bouquet Elegant per 100 f 3.—
Czaisky Rus „ 100 - 1.25
Teddy „ 100 - 1.50

Franco verzending onder rembours door

Plein 11^a - **J. J. VERBRUGGE** - Den Haag

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEC ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

Telef. H 7857 **J. B. HEIJDEMAN,** Telef. H 7857
CONFISEUR. Valeriusstraat 3. PATISSIER.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

's-Gravenhaagsche Manege,
Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.

Oudst Etablissement.
1ste Klasse Rijonderwijs.

R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.